

Kłamstwo, zmyślanie czy udawanie?

Scenariusz lekcji filozofii dla uczniów szkół podstawowych

Cele:

- Uczniowie analizują warunki, jakie muszą zaistnieć, by nazwać coś kłamstwem.
- Uczniowie identyfikują pobudki skłaniające do kłamstwa.
- Uczniowie dostrzegają, że czasem kłamie się w dobrej wierze.

Metody i formy pracy:

- Praca z tekstem
- Dyskusja
- Eksperyment myślowy

Przebieg lekcji

1. Pytania na rozgrzewkę

- Na jaki temat ludzie kłamią najczęściej?
- Dlaczego mówimy nieprawdę?

2. Prezentacja tekstu

„– A gdzie masz teraz te monety? – zapytała Wróżka. – Zgubiłem je – odrzekł Pinokio, ale skłamał, gdyż miał je w kieszeni. Zaledwie powiedział to kłamstwo, nos jego, już i tak dość długi, wydłużył mu się nagle o dwa palce. – A gdzieś je zgubiłeś? – W lasku, tu w pobliżu. Po tym drugim kłamstwie nos Pinokia jeszcze bardziej się wydłużył.

– Jeżeli zgubiłeś je tu, w pobliskim lasku – rzekła Wróżka – to poszukamy ich i znajdziemy, gdyż wszystko, co ginie w tym lasku, zawsze się odnajduje. – Ach! Teraz lepiej sobie przypominam – odparł pajac zmieszany – ja nie zgubiłem tych cekinów, tylko nawet nie zauważywszy, połknąłem je razem z lekarstwem. Po tym trzecim kłamstwie nos wydłużył mu się tak niesłychanie, że biedny Pinokio nie mógł obrócić się w żadną stronę [...]. A Wróżka patrzyła na niego i śmiała się.

– Czemu się śmiesz? – zapytał pajac bardzo zawstydzony i zaniepokojony z powodu tego nosa, który rósł w oczach.

– Śmieję się z twojego kłamstwa.

- Skąd wiesz, że skłamałem?
- Mój chłopcze, kłamstwo zaraz można poznać, ponieważ istnieją dwa rodzaje kłamstw: takie, co mają krótkie nogi, i takie, co mają długi nos. Twój rodzaj to właśnie kłamstwo, co ma długi nos. Pinokio, nie wiedząc, gdzie się schować ze wstydu, chciał uciec z pokoju, ale nie udało mu się. Nos jego urósł do takich rozmiarów, że już nie mógł się zmieścić w drzwiach”.

C. Collodi, *Pinokio*, tłum. Z. Jachimecka, Warszawa 1974, s. 55–56.

3. Dyskusja o tekście na podstawie pytań:

- Co znaczy powiedzenie, że kłamstwo ma krótkie nogi, i do jakiego rodzaju kłamstwa można je przypisać?
- Kłamstwo w żywe oczy wróżka nazwała tym, które ma długi nos. Czy bezczelne wprowadzanie w błąd, takie, w jakie nikt nie wierzy, nadal jest kłamstwem?
- Czy jeśli ktoś odgrywa scenę i udaje kogoś innego, to kłamie? Jak ma się to do gry aktorskiej?

4. Dalsza dyskusja na podstawie pytań:

- Co w kłamstwie jest złe?
- Co w kłamstwie jest użyteczne?
- Czy do kłamstwa potrzebna jest mowa, czy można też kłamać gestami i mimiką?
- Kiedy kłamstwo można by uznać za „mniejsze zło”?
- Czy zwierzęta kłamią?

5. Eksperyment myślowy

Ludzkość ceni prawdę i być może w przyszłości, dzięki technologii, będziemy dysponowali wbudowanymi w ciała wykrywaczami kłamstw. Podobnie jak u Pinokia – w momencie wypowiedzania przez nas kłamstwa, podnosiłby się alarm, ujawniając oszustwo. Jak by wyglądał świat, gdybyśmy zostali zmuszeni do mówienia zawsze całej prawdy? Czy nadmierna szczerłość mogłaby mieć na nas zły wpływ? Czy byłoby możliwe, nie skłamać nawet przypadkiem?

